

Nr 60

Av herr **Ohlin m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till internationell hjälpsverksamhet.*

I. Rika och fattiga länder

Den sedan länge mycket stora klyftan mellan materiell levnadsstandard i respektive rika och fattiga områden av världen synes snarare vidgas än minskas. Medan åtskilliga nationer med hjälp av västerländsk teknik och hög folkbildning år från år lyckas förbättra sina levnadsvillkor i relativt hastig takt är läget inom stora delar av världen sådant att de materiella framstegen är antingen obefintliga eller mycket små. Om förbrukningen av energi tas som mått på utvecklingen kan anföras att enligt en beräkning medborgarna i underutvecklade länder ökade sin energiförbrukning i en omfattning som motsvarar cirka 110 kg kol mellan 1937 och 1956, medan motsvarande ökning i de välställda länderna motsvarade cirka 1 440 kg kol.

Av jordens befolkning, som inom de allra närmaste åren kommer att passera siffran 3 000 miljoner, förfogar drygt 15 procent över nära 70 procent av inkomsterna. Medan genomsnittsinkomsten per individ i Sverige 1957 enligt FN-statistiken var cirka 6 500 kronor, i USA cirka 10 500 kronor, i Schweiz cirka 6 500 kronor, är den t. ex. i Indien cirka 338 kronor, i Iran cirka 572 kronor och i Etiopien cirka 208 kronor.

Inemot två tredjedelar av jordens befolkning beräknas för närvarande icke ha möjlighet att skaffa sig tillräckliga eller näringsfysiologiskt tillfredsställande livsmedel.

Ett av de allvarligaste dragen i utvecklingen är den oerhört snabba befolkningsökningen i världen, vilken med rätta betecknats som explosiv. Under de hundra åren mellan 1830 till 1930, vilka inneslöt större delen av Västeuropas och Nordamerikas industrialiseringsprocess, fördubblades jordens befolkning från cirka 1 000 miljoner till cirka 2 000 miljoner. Men ökningen pågår i accelererat tempo. Under de första åren av 1960-talet kommer siffran 3 000 miljoner att uppnås, och den senaste omfattande undersökning som gjorts och publicerats genom FN:s försorg visar att det är troligt att jordens befolkning innan detta sekel är slut nått en befolkning som ligger mellan sex och sju miljarder. Skulle inte födelsetalen börja sjunka

inom något årtionde blir befolkningstalet vid sekelskiftet enligt FN:s prognoser mycket närmare sju än sex miljarder.

Denna oerhört hastiga befolkningsökning är dessutom på ett slående sätt koncentrerad till de tekniskt underutvecklade områdena. Sålunda anger FN:s beräkningar att inom de mera utvecklade områdena blir befolkningsökningen cirka 65 procent medan den i de mindre utvecklade kommer att bli cirka 170 procent.

Följande tabeller belyser utvecklingen:

Befolkningstalen globalt och inom varje kontinent i miljoner

År	Världen	Afrika	Nord-Amerika	Latin-Amerika	Asien	Europa inkl. Sovjet	Oceanien
1900	1 550	120	81	63	857	423	6
1925	1 907	147	126	99	1 020	505	10
1950	2 497	199	168	163	1 380	574	13
1975	3 828	303	240	303	2 210	751	21
2000	6 280	517	312	592	3 870	947	29

Befolkningstal och procentuell andel av världens befolkning inom tekniskt välutvecklade och inom tekniskt underutvecklade länder under perioden 1950—2000

År	Världen		Välutvecklade länder		Underutvecklade länder	
	milj.	%	milj.	%	milj.	%
1950	2 500	100	863	34,5	1 637	65,5
1975	3 830	100	1 170	30,5	2 660	69,5
2000	6 280	100	1 490	23,7	4 790	76,3

Beräkningarna bygger självfallet på antagandet att nu skönjbara utvecklingstendenser i olika avseenden gör sig gällande t. ex. i fråga om dödlighetstalen och sålunda rubbat den tidigare balansen mellan de höga döds- och födelsetalen. Ett ofta anförnt exempel är hur man genom att bekämpa malarian med hjälp av DDT-preparat lyckats under mindre än ett årtionde sänka dödstalen till hälften på Ceylon. I dessa sammanhang har den s. k. Världshälsoorganisationen spelat en stor roll genom sitt arbete för offentlig hälsovård och bekämpning av epidemier.

II. Huvudproblem att lösa

I den långa rad av stora problem som måste angripas för att en förbättring av de underutvecklade ländernas läge skall kunna åvägbringas avtecknar sig några huvudgrupper.

1. *Kapitalförsörjningen och investeringsuppbyggnaden*
2. *Förbättrad livsmedelsförsörjning*
3. *Kunskaps- och kompetensuppbyggnaden*
4. *Familjeplaneringen*

Vad har hittills gjorts för att lösa problemen

Den yttersta målsättningen vad gäller hjälpen åt underutvecklade länder måste i ekonomiskt avseende vara att bygga upp ett näringsliv med egen expansionskraft och av tillräckliga dimensioner för att förse de människor det gäller med tillräckliga tjänster och nyttigheter för en rimlig levnadsstandard.

En god grund har på inte få håll härvid lagts genom kolonialmakternas insatser och den internationella handel och företagsamhet som uppbyggts genom enskilda personers eller företags verksamhet. Svagheter i vad som skett på dessa vägar är uppenbara men skall icke här diskuteras, lika lite som deras förtjänster. I många avseenden måste såväl från statligt som enskilt håll tidigare bedrivna ekonomisk verksamhet i de förutvarande kolonialområdena eller intressesfärerna förändra karaktär genom den politiska utvecklingen med kolonialväldenas sönderfall och självständiga staters upprättande. Självfallet utgör dock vad som byggts upp redan innan efterkrigstidens mera målmedvetna hjälparbete startade viktiga anknytningspunkter såväl för industriell produktionsutveckling som för handelsutbyte av större omfång.

Av stor betydelse för utvecklingen av såväl materiell som kulturell standard inom många av de underutvecklade områdena har varit den verksamhet som sedan länge med utgångspunkt från en rad länder i Västerlandet bedrivits av den kristna missionen.

Inom många områden, t. ex. i Kongo, har sålunda huvudparten av skolväsendet upprättats av den kristna missionen, efter hand till stora delar med stöd av statsmedel från kolonialmakterna.

Enligt senast tillgängliga statistik hade sålunda enbart den svenska missionen inte mindre än 1 662 småskolor med 113 390 elever, 191 fullständiga folkskolor med 42 397 elever samt 13 realskolor och läroverk med 2 723 elever. I dessa skolor och läroverk är anställda 4 714 inhemska lärare och lärarinnor. Många specialskolor har upprättats, bland annat blind- och dövskolor samt inte mindre än 15 hantverks- och praktiska skolor med närmare 700 elever. Till denna kulturinsats sluter sig vidare en omfattande litterär verksamhet genom bibelöversättningar och författande av läroböcker i skilda ämnen.

Alltsedan 1880-talet har svensk läkarmission bedrivits i skilda länder. För närvarande finns 31 missionssjukhus, och antalet ineliggande patienter var 1958 45 146. En stor roll spelar de polikliniker som upprättats ute i byar och mera avsides belägna orter, vilkas enda sjukvårdsmöjligheter oftast utgörs av dessa polikliniker. Antalet är för närvarande 113 och antalet behandlade patienter enligt senaste årsstatistik 450 114 med 1 615 199 behandlingar. Sammanlagt 18 europeiska och 7 infödda läkare är sysselsatta

inom svenska missioner. Åtskilliga specialanstalter för spetälska och tbc-sjuka finns.

Sammantagna utgjorde kostnaderna för svenskt arbete på missionsfälten år 1958 cirka 31 miljoner kronor, varav 19,5 miljoner insamlats inom Sverige.

Efter andra världskriget har flera organisationer vidtagit åtgärder för hjälpinsatser. Sålunda upptog studentorganisationerna redan 1943 internationellt hjälparbete genom den då bildade Internationella studenthjälpens rikskommitté. Sedermera har denna kommitté omorganiserats med hänsyn till internationell organisation på området och heter nu Sveriges internationella akademikerkommitté (SIAK). De fackliga löntagarorganisationerna har bildat en internationell solidaritetsfond, och kooperationen har med stöd av insamlingen »Utan gränser» upprättat en kooperativ skola i Asien. De s. k. internationella arbetslagen har under 1940-talet vidgat sin verksamhet, som tidigare omfattade huvudsakligen Europa, även till utomeuropeiska länder.

Genom Förenta nationerna och dess specialorgan har under tiden efter andra världskriget bedrivits hjälparbete i en rad länder inom ramen för ordinarie budgeten. År 1949 beslutade FN:s generalförsamling en nyorganisation av hjälparbetet, samtidigt som man bestämde sig för ett väsentligt utvidgat program, det s. k. Expanded Programme of Technical Assistance (EPTA).

Det äldre s. k. reguljära biståndsprogrammet existerar fortfarande vid sidan av EPTA och bekostas genom medlemsnationernas årliga, enligt vissa kvoter bestämda avgifter. För att belysa storleksordningen av detta bistånd kan nämnas att FN för åren 1957 och 1958 anslög drygt 9 miljoner kronor om året för socialvårdens och förvaltningsväsendets utveckling i underutvecklade länder samt för ekonomisk utveckling. ILO har anslagit cirka 800 000 om året, medan bland övriga fackorgan kan nämnas UNESCO, som under åren 1957 och 1958 anslagit nära 15 miljoner kronor bland annat för utredande av folkskoleundervisning i Latinamerika och forskning i regnfattiga områden.

I motsats till den reguljära hjälpen bygger EPTA:s på frivilliga bidrag från medlemsnationerna. Under de första åren efter starten 1950 låg de samlade bidragen kring drygt 100 milj. kronor men har under senare år ökat till drygt 160 milj. kronor. Sammanlagt 84 stater har på så sätt bidragit med cirka 1,2 miljarder kronor, varav USA ensamt svarat för nära hälften. Sverige har till och med 1959 bidragit med cirka 27 milj. kronor motsvarande 0,2 procent av totalbeloppet. I anknytning till EPTA beslutades 1958 en särskild fond för att möjliggöra kapitalhjälp utöver erforderlig expertis för projekt som bedöms leda till snabb produktionsökning. Fonden är under uppbyggnad och Sverige har för innevarande budgetår bidragit med sin fulla kvotandel eller 10 880 000 kronor, och samma belopp förordas för nästa budgetår.

Vid sidan av den multilaterala hjälp som organiserats genom FN och dess fackorgan framträder bland regionala biståndsåtgärder främst den s. k. Colomboplanen, vilken tillkom i början på 1950-talet med främsta syfte att förbättra samarbetet mellan det brittiska samväldets industrialiserade stater och de forna kolonialområdena i södra och sydöstra Asien. Inom ramen för planen har under gångna år Australien, Kanada, Nya Zeeland och Storbritannien gjort och gör alltjämt betydande insatser framför allt genom bilaterala avtal med en lång rad stater i sydöstra Asien. Hjälpens har många former t. ex. stipendier, rådgivning samt i betydande omfattning kapitalinsatser för byggande av bland annat vägar och kraftverk.

För den till kvantiteten största biståndsverksamheten på bilateral basis svarar USA, som under åren 1949 till 1958 bidragit med drygt 10 miljarder dollar för ekonomiskt och tekniskt bistånd. Den sistnämnda hjälpen har framför allt bestått i utsändande av expertis och fördelning av stipendier. En väsentlig del av kostnaderna har gått till utrustning, förråd och maskiner i samband med de talrika igångsatta projekten. Medan under början på 1950-talet den amerikanska biståndsverksamheten hade sin tyngdpunkt i Europa har den numera till alldeles övervägande del förlagts till Fjärran Östern.

En lång rad länder deltar på den bilaterala vägen i biståndsarbete i utvecklingsländerna t. ex. Norge, Danmark, Västtyskland, Nederländerna samt Östblockets stater. Beträffande de sistnämnda bör nämnas att de — det gäller i sammanhanget framför allt Sovjet — utom genom utsändande av experter i största utsträckning lämnar sitt bidrag i form av krediter på relativt lång sikt att återbetalas i form av varuleveranser. Såväl absolut som relativt utgör öststaternas andel av den tekniska och ekonomiska biståndssverksamheten en liten del av det hela, men insatserna har från det hållet under senare år ökat bland annat genom att man uppmjukat talrika förbehåll för hjälpen.

Sveriges bilaterala insatser hittills

Sveriges bilaterala biståndsverksamhet har som känt organiserats genom den 1952 bildade Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd till mindre utvecklade områden, vilken genom 44 folkrörelser och organisationer har en bred folklig förankring. Både med hjälp av medel som anskaffats genom insamlingen »Sverige Hjälper» och genom statsmedel har vissa projekt kunnat sättas i gång. De hittills upptagna projekten gäller ett byggnadsinstitut och ett barnsjukhus i Etiopien, yrkesutbildning i Pakistan och en familjeplaneringsaktion på Ceylon samt dessutom, med placering inom vårt eget land, kurser för stipendiater i veterinärmedicin, hälsovårdsadministration och gjuteriteknik samt allmän stipendieverksamhet.

De svenska statsanslagen för internationell hjälpverksamhet som budget-

året 1958/59 utgjorde 8,9 milj. höjdes för innevarande budgetår till 20,87 milj. kronor. Härav går huvudparten eller 15,5 milj. till FN:s utvidgade verksamhet (EPTA) jämte FN:s särskilda fond för främjande av utvecklingen i de underutvecklade länderna. UNICEF och flyktinghjälpen fick 1,3 respektive 1,5 milj. samt Centralkommittén 1,7 milj. Sverige Hjälpers-insamlingen som startade 1955 har sedermera inbringat i runt tal 3,7 milj. kronor.

Kapitalförsörjning och investeringsverksamhet

Såväl den multilaterala som den bilaterala verksamhet som härovan i korthet skildrats har burit starka inslag av investeringsverksamhet av bas-karaktär. Flera internationella organ är dock verksamma med mera speciell inriktning på sådana frågor.

Den s. k. Världsbanken har ett aktiekapital på ca 100 miljarder kronor, vilket delvis är avsett som reserv och garanti för bankens förpliktelser. Banken kan anskaffa kapital genom upplåning på marknaden och förmedla lån genom försäljning av låntagarländernas obligationer. De sammanlagda resurserna för kreditgivning uppgår f. n. till cirka 20 miljarder svenska kronor. Lånen är i princip långfristiga och ges på affärsmässiga villkor, framför allt till uppbyggnad av kraftproduktion, vägar, järnvägar, hamnar, kommunikationsanläggningar, jordbruk (för mekanisering och bevattning), gruv-industri, järn- och stålverk, pappers- och massafabriker och dylika starkt kapitalkrävande projekt.

I anslutning till världsbanken håller nu på att upprättas den s. k. International Development Association (IDA). Avsikten är att ge denna ett aktiekapital på 5 miljarder kronor. Den skall ge långfristiga lån (40 år) till låg ränta (2 proc.). Framför allt siktar man här på basinvesteringar vilka icke är privatekonomiskt räntabla t. ex. vägar, bevattningsanläggningar, torrlägningsföretag, undervisningsväsen och sjukvård. Den internationella valutafonden är ett slags centralbank för centralbankerna, ger endast korta valutakrediter och är icke avsedd att ge kapitalhjälp.

Det s. k. Internationella finansieringsbolaget avser att förmedla riskvilligt investeringskapital till privat företagsamhet i de underutvecklade länderna utan statliga garantier. Tekniskt går det hela så till att privata kapitalplacerare i de utvecklade länderna går samman med kapitalintressen i underutvecklade länder, varigenom man inte bara sammanför kapital utan även engagerar ekonomisk, teknisk och affärsmässig expertis för arbete i de underutvecklade länderna. Bolaget arbetar som dotterföretag till Världsbanken, och dess kapital på cirka 500 milj. kronor är revolverande.

När det gäller bilaterala åtgärder i fråga om kapitalförsörjning och investeringsverksamhet framträder utöver vad tidigare antytts t. ex. i fråga om Colomboplanen och Sovjets utlandslån bland annat den helt amerikanska Export-Import Bank. Det kan i detta sammanhang nämnas att såväl

Världsbankens som Valutafondens tillgångar till stor del härrör ur amerikanska källor. Under senare år har Västtyskland framträtt som en alltmer betydande långgivare åt de underutvecklade länderna.

För närvarande torde de sammanlagda offentliga kapitalöverföringarna på global, regional och bilateral väg röra sig om ett belopp på cirka 15 miljarder kronor årligen, varav något mer än hälften går till Asien och resten framför allt till Afrika och Sydamerika och de mellanamerikanska staterna. Över hälften av hjälpen går till områden med en genomsnittlig inkomst per invånare på under 500 kronor.

Privata krediter till de underutvecklade länderna förekommer i betydande omfattning. Motiven härför är väl som regel rent affärsmässiga: att inhösta avkastning av kapitalet, att bana väg för export eller möjliggöra import av råvaror. Det kan nämnas att mot slutet av 1940-talet cirka 90 procent av de privata utlandsinvesteringarna från USA:s sida gick till oljeproduktion.

Vissa nyligen gjorda beräkningar rörande storleksordningen för den privata kapitalexporten till de underutvecklade länderna pekar — med all reservation för felkällor — på ett belopp på omkring 10 miljarder kronor om året.

Tillsammans med de på offentlig väg överförda kapitalbeloppen skulle de årliga belopp som tillförs de underutvecklade områdena från de utvecklade röra sig om cirka 25 miljarder kronor.

III. Behov och insatser

Tillsammans uppgår de biståndsåtgärder som på olika vägar kommer de mindre utvecklade områdena till del alltså till mycket betydande belopp. I förhållande till såväl det oerhörda behovet som de bidragande nationernas resurser framstår biståndet emellertid som blygsamt. I det följande skall något närmare utvecklas — även om det måste ske kortfattat och allmänt — såväl behovens art som insatser som krävs för att förbättra förhållandena.

Innan diskussionen förs över till skilda men av varandra beroende specialuppgifter bör emellertid fastslås att uppgifterna är så överväldigande stora att de icke kan lösas genom något slags omfördelning mellan rika och fattiga länder. De nu fattiga och underutvecklade länderna behöver de utvecklade ländernas ekonomiska styrka och framstegskraft. Varje närmare övervägande av problematiken visar att ekonomiska framsteg och en jämn och gynnsam ekonomisk konjunktur i de välställda industristaterna är av grundläggande betydelse för verkliga och varaktiga ekonomiska framsteg och utveckling inom de fattiga regionerna.

Men det är uppenbart att de rika ländernas folk måste inse nödvändig-

heten av att för avsevärd tid framåt avstå en del av sina ytterligare framstegsmöjligheter genom kapitalöverföringar och investeringar till utvecklingsländerna. En gynnsam utvecklingstakt i dessa områden innebär i sin tur en grundval för fortsatta framsteg inom de redan utvecklade områdena. Vidare krävs nu villighet att delvis avstå från eljest möjlig konsumtion för att i stället spara som grundval för insatser i de undernärda länderna.

Självfallet knyter sig här till såväl på nationellt som framför allt på det internationella planet omfattande organisationsproblem i första hand inom västerlandets industrinationer men även vis à vis östblocket.

1. Kapitalförsörjningen och investeringsuppbyggnaden

För såväl materiella som kulturella framsteg inom utvecklingsregionerna är kapitalförsörjningen för investeringsändamål av avgörande och grundläggande betydelse. Av många skäl kan icke något mera preciserat mått på kapitalbehovet inom utvecklingsländerna erhållas. Skall någon siffra nämnas blir denna beroende på många faktorer. Det är t. ex. en fråga om ambitionsgraden d. v. s. i vilken takt man rimligen kan vilja förbättra produktionen av varor och tjänster och alltså nationalinkomsten i vederbörande länder. Om en viss stegring av genomsnittsinkomsten per invånare eftersträvas, bestäms kapitalbehovet bland annat av den takt med vilken befolkningen ökar. I den mån man önskar bedöma behovet av kapital utifrån är det dessutom av betydelse att veta hur stor kapitalbildningen är eller kan tänkas bli inom respektive land, vilket i sin tur beror inte bara av en mera normal sparförmåga och sparsvilja från enskilda personer eller företag utan även i hög grad påverkas av handelspolitiska förhållanden. En försvagning respektive en förbättring av ett industriellt underutvecklat och sålunda råvaruexporterande lands »terms of trade» ger mycket starka utslag i vederbörande lands valutasituation och följaktligen investeringsmöjligheter. De internationella råvarornas starka prisväxlingar medför kastningar i de råvaruproducerande ländernas betalningsbalanser. Prisfall leder då ofta till importrestriktioner. I sådana lägen framtvingade valutarestriktioner drabbar även räntebetalningar och amorteringar på utländskt kapital, vilket verkar som broms på kapitaltillströmningen och försämrar utvecklingsmöjligheterna för sådana länder. Här ligger ett av skälen till att en någorlunda jämn konjunktur är av sådant intresse inte bara för de utvecklade länderna utan ännu mer för utvecklingsländerna.

Den veterligen hittills enda verkställda beräkningen rörande kapitalbehovet i underutvecklade länder verkställdes år 1951 av en expertgrupp inom FN. Man kom fram till ett årligt kapitalbehov motsvarande 100 miljarder kronor.

Landshövding Erik Westerlind som i en artikel i Svensk Sparbankstidskrift nr 9/1959 erinrat om denna beräkning har i samma artikel själv gjort

en uppskattning av *minimibel*behovet av kapitaltillförsel utifrån till de underutvecklade länderna per år. Som grund för beräkningen ligger vissa uppskattningar av vad de underutvecklade länderna själva kan bidra med genom eget sparande. Det minimibelopp som landshövding Westerlind kommit fram till som nödvändigt i fråga om årlig kapitalimport för att uppnå en ökning av nationalinkomsten med 2 procent rör sig kring 50 miljarder kronor. Det bör dock understrykas att denna kapitaltillförsel knappast kan åstadkomma mer än att de underutvecklade länderna någorlunda skulle kunna undgå att sacka ytterligare efter de utvecklade ländernas framsteg. För att utvecklingsländerna skall ha någon utsikt att uppnå en framstegstakt som tillåter dem att knappa in på de utvecklade ländernas försprång och sålunda efter hand minska klyftan i fråga om levnadsstandard mellan välställda och fattiga folk måste sålunda en avsevärt större kapitalinjektion åstadkommas.

Någon annan målsättning än en minskning av klyftan mellan de välställda och de undernärda folken kan varken av humanitära, ekonomiska eller politiska skäl godtas. Med erinran om vad som ovan antytts rörande de olika faktorer som måste beaktas vid en siffermässig beräkning av det nödvändiga kapitaltillskottet utifrån kan nämnda siffror emellertid tjäna som vägledning för att någorlunda ge besked om storleksordningen av de kapitaltillskott som måste för investeringsändamål årligen tillföras utvecklingsländerna.

Tidigare har i samband med redogörelsen för de biståndsåtgärder som hittills vidtagits beräknats att den årliga kapitaltillförseln utifrån rört sig om cirka 25 miljarder kronor. Detta belopp måste sålunda enligt nyss angiven målsättning mycket mer än fördubblas. Som jämförelse kan nämnas att de samlade nettoinvesteringarna inom Sverige under senaste året kan beräknas till cirka 7 miljarder kronor.

Skall en kapitaltillförsel som svarar mot den ovan angivna målsättningen kunna komma till stånd måste tydligen omfattande nya åtgärder vidtas med anlitande av såväl offentliga som privata källor. Att uppnå den angivna målsättningen är svårt bland annat därför att de ambitiösa investeringsavsikterna inom de utvecklade länderna på de allra flesta håll hårt anstränger kapitaltillgången inom dessa länder. Denna kapitalknapphet — hur kännbar den än kan vara inom de utvecklade ländernas ekonomi — är dock en relativ företeelse och måste betraktas mot bakgrunden av den oerhörda kapitalhungern i utvecklingsländerna. Sett även från synpunkten av den egna ekonomiska framstegstaktens intressen på längre sikt för de utvecklade länderna är det icke uteslutet, trots den relativa kapitalbristen, att det är en ekonomiskt klok politik att något sänka den egna eljest möjliga investerings- och konsumtionsvolymen för att skapa utrymme för bistånd till utvecklingsländernas investeringsbehov. Det är nämligen otvivel-

aktigt ett ekonomiskt intresse för de utvecklade länderna att utvecklingsländernas såväl produktions- som konsumtionskraft växer.

Kapaciteten hos de skilda organ för multilaterala kapitalöverföringar för vilka tidigare redogjorts bör därför genom samlade insatser från de deltagande nationerna kunna ökas väsentligt. Bland annat fattade Världsbanken i oktober 1959 beslut om förverkligande av International Development Association (IDA), vilket för Sveriges vidkommande torde komma att medföra ett anslagskrav på cirka 50 milj. kronor, varav nästkommande budgetår ca 25 milj. kronor. Förslag om medelsanvisning för detta ändamål är enligt förteckningen över kommande propositioner eventuellt att vänta till årets riksdag. Enligt vår uppfattning bör Sverige allvarligt och energiskt understödja strävandena att förstärka de ovannämnda internationella organens verksamhet. Vi är för vår del beredda att stödja en sådan framställning.

Från folkpartiets sida har vid flera tillfällen framförts förslag syftande till ett konjunkturpolitiskt motiverat samarbete Västeuropas stater emellan. Sålunda framhölls i motion nr 518/1953 i andra kammaren av hr Ohlin m. fl. att det vore en uppenbar fördel om den sysselsättningsskapande politiken utformades så, att i görligaste mån den *normala* sysselsättningen hölles i gång. Härigenom skulle behovet av s. k. beredskapsarbeten bli så litet som möjligt. I nämnda motion framhölls särskilt möjligheten att stödja sysselsättningen på »normala» arbetsplatser genom att under en konjunkturavmattning producera särskilt kapitalvaror för placering inom tekniskt underutvecklade länder. Den finansiella sidan av saken borde vid sidan av en undersökning om för en sådan kapitlexport lämpliga produkter ägnas en särskild undersökning, varvid motionen angav flera olika tänkbara vägar, såsom statliga anslag eller statliga krediter eller kreditgarantier. Vidare framhölls att även om en självständig svensk aktion inte borde uteslutas, så vore frågan av den karaktären att en internationell samordning framstode som naturlig. Genom sådana åtgärder skulle man, framhöll motionärerna, kunna vid lämplig tidpunkt uppnå en utvidgning av den internationella och svenska stödaktionen till förmån för de underutvecklade länderna.

Motionen ledde till att de däri väckta problemen upptogs till prövning av den år 1952 tillsatta utredningen rörande utformningen av statliga stödåtgärder i syfte att stimulera produktion, avsättning och sysselsättning inom näringslivet.

Utredningen gjorde flera viktiga och positiva påpekanden i sammanhanget, och frågan aktualiserades ånyo från folkpartiets sida vid 1958 års riksdag, varvid motionärerna i motion nr B 237/1958 av hr Ohlin m. fl. mot bakgrund av den internationella konjunkturavmattningen begärde en snabb överarbetning och aktivisering av de genom 1952 års utredning utarbetade planerna, varvid möjligheterna borde beaktas såväl till ökad insats i FN:s

arbete för de underutvecklade länderna som till åtgärder som Sverige ensam eller i samarbete med andra kunde vidta.

Med ännu större eftertryck framfördes liknande förslag även 1959 genom motion i andra kammaren nr 370/1959 av hr Ohlin m. fl., vari krävdes åtgärder för att förverkliga ett fastare internationellt samarbete till sysselsättningens försvar och sammankopplat med frågan om utvidgat stöd åt de underutvecklade länderna.

Särskilt framhölls därvid att det ingår i OEEC:s arbetsuppgifter att verka för samordning av den ekonomiska politiken i Västeuropa. OEEC, som framgångsrikt verkat för att avlägsna de kvantitativa handelshindren under efterkrigstiden, borde enligt motionärernas uppfattning se det som en lika viktig uppgift att medverka till upprätthållandet av full sysselsättning. Inom OEEC:s ram borde därför skapas organ för att handha frågan om en samordning av den ekonomiska politiken i syfte att upprätthålla full sysselsättning och goda ekonomiska konjunkturer. Sveriges regering borde se det som en viktig fråga att utarbeta förslag härom och genomdriva dess förverkligande. Därvid borde i det svenska programförslaget ingå en plan för bistånd åt de underutvecklade länderna. Under tider då det finns outnyttjad kapacitet inom industriländerna borde det, framhöll motionärerna, vara möjligt att sätta i gång västeuropeiska projekt för speciella leveranser till de underutvecklade länderna. Detta skulle inte dra större kostnader för statskassan än extraordinära inhemska beställningar. En särskild fördel med en internationell samordning skulle vara att garantier då kunde skapas för en parallell aktion i ett stort antal länder varigenom skulle undvikas att vissa länders betalningsbalans försvagades. Saken tarvar emellertid noggrann förberedelse för att kunna sättas i verket med erforderlig snabbhet.

Vi finner att de i tidigare motioner framförda förslagen snarast har vuxit i angelägenhetsgrad. Mycket talar emellertid för att vidga innebörden av de uppgifter som OEEC skulle kunna åläggas vad gäller de underutvecklade länderna, eftersom den konjunkturpolitiska aspekten på frågan endast upptar ett av de motiv som förefinns för en ökad biståndsverksamhet. Även bortsett från konjunkturpolitiska synpunkter framstår en stark ökning av de västeuropeiska ländernas insatser till de underutvecklade ländernas förmån och en samordning av desamma som alltmer trängande.

President Eisenhower framförde i sitt s. k. trontal inför kongressen den 7 januari innevarande år bland annat förslaget om att OEEC skulle engagera sig för en vidgning och samordning av biståndet till de underutvecklade länderna från medlemsstaternas sida. Enligt uppgift har inom OEEC redan tillsatts en kommitté med uppgift att utreda förutsättningarna härför och framkomma med förslag i angiven riktning.

Enligt vår mening är denna utveckling att hälsa med tillfredsställelse, och vi finner det naturligt att Sveriges representation inom OEEC vid de över-

läggningar som skall äga rum mellan företrädare för denna organisation och de med denna associerade nationerna verkar för en ökad och samordnad insats till de underutvecklade ländernas förmån, varvid icke minst möjligheterna att uppnå en konjunkturstabiliserande och sysselsättningstryggande effekt inom de samverkande ländernas näringsliv bör beaktas.

Vid en internationell samordning och ökning av biståndet till de tekniskt underutvecklade länderna på det finansiella området torde frågan om möjligheterna att öka de privata industriella och kommersiella investeringarna komma att träda i förgrunden. Sannolikt ligger just här de bästa möjligheterna att få till stånd en kapitalexport till utvecklingsländerna av tillräckliga dimensioner för att bilda underlag för ett industriellt genombrott inom dessa länder. Det kan erinras om att under den svenska industrialiseringsprocessen utländsk kapitaltillförsel från privata källor spelade en väsentlig roll både genom att utländska företag startade industrier här i landet och genom att svenska staten, t. ex. för järnvägsbyggandet, kunde långfristigt upplåna kapital på förmånliga villkor.

Ett av de allvarligaste hindren för en stegring av de privata kapitalplaceringarna från de utvecklade länderna inom utvecklingsländerna är de ofta avsevärda politiska riskerna. Härav följer att ett huvudproblem är att finna vägar för att reducera sådana risker. Möjligen skulle ett internationellt samarbete i form av statsgarantier eller på annat vis kunna reducera riskerna på ett verksamt sätt genom att fördela dem. Ett slags internationellt kreditgarantisystem för underlättande av kapitalexport till utvecklingsländerna kan därför behöva övervägas.

Ett annat hinder ligger däri att det privata kapitalets rörlighet ofta i hög grad hindras genom statliga restriktioner. Detta gäller t. ex. Sverige i mycket hög grad. Såväl in- som utförsel av kapital är här underkastade begränsningar. Svårigheterna för utländska företag att här i landet starta rörelse begränsas bland annat genom de inskränkningar som gäller för utländska medborgare att förvärva fast egendom. Dessa och andra hinder för utländskt kapital att investeras inom Sverige torde indirekt påverka svenskt kapitals möjlighet att investeras utanför vårt lands gränser och sålunda även inom utvecklingsländerna.

Som ett exempel på vilka former en bilateral kreditaktion kan få kan erinras om de långfristiga krediter som Österrike nyligen beviljat Indien för varuleveranser. Köparna — staten eller enskilda — får långfristiga krediter från de österrikiska säljarna, vilket möjliggörs genom att exportörerna får kassaobligationer utgivna av statsbanken.

Genom olika åtgärder på såväl det internationella planet som det svenska torde sålunda åtgärder kunna vidtas som förbättrar förutsättningarna för kapitalplaceringar inom utvecklingsländerna genom t. ex. svenska företag på rent affärsmässiga grunder, såsom skett exempelvis genom Grängesbergsbolagets verksamhet i Västafrika — en insats som i storleksordning är myc-

ket betydande. Utvidgad malmprospektering torde vara en uppgift som ligger väl till för svenska insatser.

Med hänsyn till den centrala betydelse för ett verksamt bistånd till utvecklingsländerna som de ovan berörda frågorna har, förordar vi att en kvalificerad utredning tillsätts med uppdrag att skyndsamt utreda de i det föregående berörda frågorna och framlägga de förslag till åtgärder som befinns nödvändiga för att förbättra möjligheterna för och villigheten till svenska investeringar inom utvecklingsländerna.

Trots det väldiga kapitalbehovet inom de underutvecklade områdena bör man inte blunda för det förhållande som Världsbanken understrukt, nämligen att det inom de kapitalbehövande länderna föreligger brist på tillräckligt väl genomarbetade investeringsprojekt. Detta förhållande belyser dels det faktum att ett omfattande utbildningsbehov föreligger och dels att finansiell hjälp måste gå tillsammans med administrativ och teknisk experthandledning. En av de angelägnaste uppgifterna är vidare att åstadkomma en kartläggning av de angelägnaste projekten inom de underutvecklade länderna, vilka de är, och var och när de bör komma till utförande för att passa in i en så långt omständigheterna tillåter harmonisk utveckling. Denna uppgift kan knappast ge att inom FN och Världsbanken verka för att en sådan kartläggning genomföres så att de nödvändiga biståndsåtgärderna vare sig de skall ske på multilateral eller bilateral väg, genom offentliga eller privata insatser, icke bromsas eller försenas genom brist på mogna projekt.

2. Livsmedelsförsörjningen

Gjorda undersökningar tyder på att minst två tredjedelar av jordens befolkning f. n. allvarligt lider under en i något avseende otillfredsställande livsmedelsförsörjning. Innebörden i bristen växlar från stora områden med konstant så låg kaloritillförsel att det är berättigat att tala om svält eller kalorimässig undernäring i en omfattning som påverkar hälsotillståndet och nedsätter arbetsförmågan till en visserligen kalorimässigt någorlunda tillräcklig men ur näringsfysiologiska synpunkter alltför ensidig eller otillräcklig föda. Att resultatet i båda fallen blir bristande motståndskraft mot infektioner och sjukdomar är självklart. Denna i stor utsträckning dolda hunger utgör en av de främsta orsakerna till den inom vissa områden utomordentligt höga barnadödligheten. Exempel finns på områden där cirka 80 procent av barnen dör före pubertetsåldern.

Detta läge påkallar arbete i flera olika riktningar.

Det föreligger ett kortsiktsproblem, vars innebörd bland annat är frågan hur man ekonomiskt och transportmässigt skall kunna överföra livsmedel från överskottsområdena i världen för att åtminstone i någon mån lindra undernäringen inom underskottsområdena. Det är alltså ett distributions-

problem. Överskottsområdena finns för närvarande framförallt på den Nordamerikanska kontinenten och Australien. Det kan ifrågasättas huruvida icke mera energiska ansträngningar borde göras genom FN för att lösa det stora och utomordentligt betydande distributionsproblemet i fråga om livsmedel, eftersom undernäring på vissa håll och överskott på andra håll särskilt från de undernärda folkens synpunkt måste framstå som en barock paradox. Vi föreslår därför att Sveriges representanter inom vederbörliga organ inom FN får i uppdrag att verka för att bringa detta frågekomplex fram mot en lösning.

På längre sikt gäller problemet framför allt att öka livsmedelsproduktionen inom de undernärda områdena, så att de som där bor i stort sett blir självförsörjande eller i vart fall kommer i ett sådant läge att de kan på normal handelsväg anskaffa tillräckliga livsmedel. Även bland experterna råder starkt delade meningar rörande möjligheterna att öka livsmedelsproduktionen. En grupp FN-expertter förklarade emellertid 1951 att produktionen av många växtslag skulle kunna fördubblas inom kortare tid än två årtionden genom ökad användning av bättre bevattning, konstgödning, insektsbekämpning, förbättrat utsäde och bättre växtföljd. Fisket inom den södra hemisfären är i stor omfattning begränsat till närheten av kusterna, medan havsfisket med utnyttjande av kontinentalhyllorna till följd av bristande utrustning och kunskaper nästan inte spelar någon roll. Det kan som exempel nämnas att Norge i ett bilateralt biståndsprojekt i Pakistan inriktar verksamheten bland annat på havsfiske och att man därvid upptäckt världens förmodligen rikaste räkfiske.

En fråga av utomordentlig betydelse är tillvaratagandet av de stora möjligheterna till tropisk agrikultur bland annat inom Amazonbassängen i Sydamerika och i Central-Afrika. Dels gäller det sålunda att odla nya arealer och dels att förbättra avkastningen från redan kultiverad mark, varvid det inte är det minsta problemet att motverka och hejda den inom vissa områden bland annat i Asien mycket omfattande jordförstöringen genom erosion. Vidare ställer åtskilliga experter stora förhoppningar till möjligheterna att framställa livsmedel ur vissa algarter.

För att öka livsmedelsproduktionen krävs stora *investeringsinsatser* bland annat för produktion av konstgödning, för maskiner och fartyg och för dränering och bevattningsanläggningar. Det förtjänar understrykas att vattenanskaffning och bevattningsanläggningar erbjuder den snabbast framkomliga vägen och det samtidigt grundläggande villkoret för en betydande ökning av livsmedelsproduktionen. En stor del av problemet gäller emellertid utbildning och undervisning för att öka kunskaperna och sprida kännedom om effektiva brukningsmetoder bland ofta bildningsmässigt högradigt missgynnad jordbruksbefolkning. Utvidgad forskning i förädlingssyfte vad gäller både växter och djur i tropikerna och i subtropiska områden är nödvändig.

Genom sitt fackorgan FAO har FN redan kunnat göra betydande insatser på ovannämnda områden. Liksom inom andra områden gäller emellertid även här att de hittillsvarande insatserna är otillräckliga. Även om man räknade med en vida blygsammare befolkningsökning än den troliga måste vida större insatser göras för att man åtminstone skall ha en förhoppning om att hålla livsmedelsproduktionens ökning i takt med befolkningsökningen. Men detta är en alltför blygsam målsättning. Åtgärder måste därför vidtas för att intensifiera ansträngningarna att höja produktionen av födoämnen. I det svenska bilaterala biståndsprogrammet ingår moment av denna karaktär. Vi finner fortsatt arbete på den inslagna vägen angeläget.

3. Kunskaps- och kompetensuppbyggnaden

I skilda sammanhang har i det föregående betonats nödvändigheten av ett omfattande utbildningsarbete såsom en av förutsättningarna för en materiell expansion inom de underutvecklade områdena. Uppgiften som där måste lösas är gigantisk. På många håll är det överväldigande flertalet av invånarna analfabeter, varför skolundervisning från grunden är ofrånkomlig på mycket bred bas. Högre utbildning i olika riktningar måste bygga på de kunskaper och färdigheter som grundskolan ger. Inom områden där såväl grundskola som högre skolutbildning förefinns är den som regel alltför begränsad för att räcka till som underlag för att bära upp en bredare teknisk och ekonomisk utvecklingsprocess. Särskilt genom Unescos försorg har emellertid redan ett omfattande arbete utförts på detta fält, ehuru man här liksom i fråga om andra biståndsaktioner för de underutvecklade länderna nödgas konstatera att insatserna är blygsamma i förhållande till behoven.

När det gäller fackutbildning av olika slag har betydande insatser gjorts såväl på multilateral väg som på bilateral. En stor del av denna verksamhet har tagit formen av stipendiatverksamhet och anordnande av kurser inom det biståndsgivande landet eller länderna. Vissa delar av den hjälp till vilken Sverige bidragit har inneburit kurser förlagda till vårt land. I andra fall har det visat sig ändamålsenligare att utbildningen förläggs till elevernas hemland.

Vid avgörande av frågan huruvida en relativt större del bör satsas på utbildning inom de utvecklade länderna bör man icke förbise betydelsen av att de utbildningssökande vid förläggning av utbildningen inom t. ex. Sverige lättare kan få en förstahandsuppfattning om t. ex. det svenska samhällets sätt att fungera. Utsikterna att förvärva de rent praktiska insikter som krävs för kvalificerade yrkesuppgifter i kursdeltagarens hemland torde oftast bäst kunna tillgodoses genom utbildning inom de utvecklade länderna. I senare sammanhang i denna motion förordar vi en betydande ökning av den svenska verksamheten på detta område genom kurser och stipendiering. Stipendiater som fått sin grundläggande utbildning inom den svenska missionens skolor bör här finna en möjlighet till vidareutbildning.

4. Befolkningsexpansionen och familjeplaneringen

Som framgår av den tidigare givna beskrivningen av befolkningsökningen utgör denna ett allvarligt problem vid försöken att förbättra de underutvecklade ländernas levnadsvillkor. Varje produktionsökning och varje ökning av tillförseln av livsmedel hotar att slukas av befolkningsökningen, med resultat att ingen förbättring per capita för dessa områdens invånare uppnås.

Det vore säkert orealistiskt att sätta så stora förhoppningar som stundom sker till att en betydande nedgång i födelsetalen inom de underutvecklade områdena skall framträda såvitt inga särskilda och organiserade åtgärder i detta syfte vidtas. Vissa bedömare hoppas på att en högre levnadsstandard skall på något sätt automatiskt reducera födelsetalen. Men läget är ju på det hela taget det att ingen levnadsstandardhöjning blir möjlig såvitt den inte föregås av sjunkande födelsetal. Det är heller knappast möjligt att påvisa ett säkert samband mellan hög levnadsstandard och lägre fruktsamhet. Sambandet ligger i så fall i det förhållandet att olika metoder av frivillig familjeplanering tillämpas t. ex. genom senare giftermål eller/och bruk av kontraceptiva metoder.

Förenta nationerna har visat sig obenägna att på allvar ta upp frågan om frivillig familjeplanering. Orsaken härtill torde vara framför allt de mycket motsatta ståndpunkterna och synpunkterna som förefinns inom FN:s medlemsstater. Talrika såväl religiöst motiverade som sedvanemässiga hinder ligger i vägen. Framför allt torde motståndet hittills ha rests från de katolska ländernas sida, eftersom den katolska kyrkan icke erkänner det etiskt berättigade i bruket av tekniska, födelsekontrollerande medel. Där emot medger katolska kyrkan som tillåtna medel för födelsekontroll frivillig återhållsamhet och s. k. säkra perioder. Inom de protestantiska kyrkorna är inte minst genom initiativ från Kyrkornas världsråd de med familjeplaneringen sammanhängande problemen föremål för bearbetning, och en betydande och växande opinion finns uppenbarligen för familjeplanering utan de reservationer som nyss antytts som utmärkande för den katolska kyrkans hållning. Icke minst betonar man härvid det från mänskliga synpunkter otillfredsställande i att mödrar föder barn i en för deras hälsa ofta nedbrytande takt och att barnen till följd av svält och sjukdomar i stor utsträckning dukar under redan i späda ålder. Även sådana aspekter måste beaktas inför idén om ett ansvarsmedvetet föräldraskap, där familjen måste vara ett grundläggande begrepp.

Inom de icke-kristna religionerna förefaller det icke föreligga några avgörande principiella skäl mot en familjeplaneringspolitik. Tvärtom har t. ex. muhammedanska ledare uttalat sig för födelsekontroll.

Även om det finns viss grund för förhoppningen att en industrialiseringsprocess, med den förändring det innebär i levnadsbetingelserna att övergå

från jordbruksnäringen till industrinäringar och bosättning i tätorter, skall leda till efter hand sjunkande födelsetal och att kontakten med på västerländskt vis begränsade familjer kan för vissa folkgrupper få en liknande effekt, är icke detta tillräckligt för att bromsa den enorma befolkningsökningen. Verksamma åtgärder med direkt syfte på familjeplanering måste vidtas i helt annan omfattning än som hittills skett inom områden där intresse härför vinnes eller kan väckas.

Vi föreslår därför att från svenskt håll inom FN och dess vederbörliga organ energiska ansträngningar görs för att på ett praktiskt och effektivt sätt aktualisera insatser på detta område. Skulle av skäl som ovan antytts FN och dess organ visa sig även i framtiden obenägna att uppta frågan på ett positivt sätt bör Sveriges representanter söka andra vägar att stödja positivt inställda nationers projekt i familjeplanerande syfte. Det bör understrykas att det av många tecken att döma finns en vid och växande bas av förståelse för nödvändigheten av familjeplanering inom åtskilliga av de underutvecklade länderna. Bland annat har den förbättring av kvinnornas ställning som genom nya tänkesätt brutit fram medfört ökade krav på födelsekontrollerande medel. Ett annat tecken som pekar i samma riktning är den oerhörda omfattning som aborter och sterilisering tagit i Japan i brist på andra födelsekontrollerande metoder. I detta land har födelsetalet enligt uppgift sjunkit till hälften under ett årtionde, framför allt genom den tragiska utväg som abort utgör.

Det kan nämnas att Pakistan uttalat ett positivt intresse för att den svenska biståndsaktion på familjeplaneringens område som pågår på Ceylon skall utsträckas till Pakistan. Den av Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd till mindre utvecklade områden tillsatta utredningen om fortsatta bilaterala biståndsinsatser förordar en sådan biståndsaktion med hög prioritet. Vi instämmer för egen del i denna värdesättning av detta projekt.

5. Sveriges framtida bilaterala bistånd

I det föregående har kortfattat angivits karaktären och omfattningen av det hittillsvarande bilaterala biståndet. Genom den utredning som Centralkommittén för svenskt bistånd till mindre utvecklade områden tillsatte hösten 1958, vilken i ett betänkande på hösten 1959 redovisat och bedömt de hittillsvarande insatserna samt framlagt åtskilliga förslag till framtida insatser av vidgad omfattning, föreligger nu ett delvis detaljutformat program. Centralkommittén har i boken »Sverige Hjälper — ett handlingsprogram» publicerat denna utrednings förslag med projekten ordnade i prioritetsgrupper. Den första innehåller förslag om utbyggnad av projekten i Etiopien, Pakistan och Ceylon samt permanentning av nuvarande kursverksamhet. Därtill kommer förslag om kurser i Lund i växtför-

ädling, ett internationellt fysikseminarium i Uppsala, stipendiestöd åt ett internationellt ekonomiskt forskningscentrum i Stockholm och en internationell folkhögskola i Kungälv, fördubblad stipendiegivning samt tidigare refererade åtgärder i anknytning till de multilaterala biståndsprogrammen jämte fristående experthjälp. Därefter i prioritet kommer ett antal nya biståndsprojekt utomlands, såsom ett småindustrinstitut i Indien, yrkesskolor i Östpakistan, Sudan, Liberia och Tunisien, familjeplaneringsprojekt i Pakistan, järn- och stålindustri i Iran, skogsförädling i Indonesien, slöjd-läroutbildning i Nigeria, bistånd till högre skolutbildning i Etiopien samt kurser i Sverige i byggnadsfrågor, träskydd och demografi. De årliga kostnaderna för den av utredningen föreslagna företrädesvis bilaterala hjälpen skulle röra sig om cirka 12 miljoner om året. Ett förverkligande i huvudsak av nämnda projekt skulle alltså medföra att de årliga kostnaderna för det av Centralkommittén förvaltade svenska biståndet skulle i runt tal fördubblas från nuvarande cirka 3 miljoner kronor.

Statsverkspropositionen räknar emellertid med samma anslag som för innevarande budgetår med undantag av att anslaget till Svenska institutets avdelning för tekniskt bistånd uppräknats med 25 000 kronor till 325 000 kronor med hänsyn till ökade löner och omkostnader.

Ett detaljerat och slutgiltigt ställningstagande till de av nämnda utredning förordade, härovan angivna projekten kan emellertid icke ske på annat sätt än genom överenskommelser mellan vederbörande länder och svenska biståndsorgan, d. v. s. i första hand Centralkommittén. Då vi finner det angeläget att en vidgning av det svenska biståndet utan dröjsmål kommer till stånd bör enligt vår mening medel redan nu ställas till förfogande för att möjliggöra förverkligandet av de i nämnda utredning i prioritetsgrupp 1 upptagna projekten d. v. s.

- a) Utbyggnad av projekten i Etiopien, Ceylon och Pakistan enligt förslag
- b) Viss permanentning av tidigare kursverksamhet på veterinärmedicinens, hälsovårdsadministrationens och gjuteriteknikens områden
- c) Regelbundet återkommande kurser i Lund i växtförädling samt i Uppsala i fysik
- d) Stöd åt ett internationellt ekonomiskt forskningscentrum i Stockholm samt åt en internationell folkhögskola i Kungälv
- e) Utvidgad stipendieverksamhet, omfattande ett 40-tal årsstipendier
- f) Vissa åtgärder i anknytning till de multilaterala biståndsprogrammen jämte fristående experthjälp

samt dessutom de inom prioritetsgruppen 2 och 3 inrymda asiatiska respektive afrikanska projekten d. v. s.

Asien

- a) Småindustriinstitut i Indien
- b) Yrkesskola i Chittagong
- c) Lånefond för yrkesskolorna i Landhi och Chittagong
- d) Familjeplaneringsprojekt i Pakistan
- e) Järn- och stålindustri i Iran
- f) Skogsförädlingsprojekt i Indonesien

Afrika

- a) Yrkesskola i Sudan
- b) Yrkesskola i Liberia
- c) Slöjdläroutbildning i Nigeria
- d) Visst bistånd till den högre skolutbildningen i Etiopien
- e) Yrkesskola i Tunisien,

vilka tillsammans med de inom prioritetsgrupp 1 upptagna projekten och en fördubbling av stipendieverksamheten kan förverkligas genom en ökning av anslaget från statens sida på tillhoppa 6 600 000 kronor under budgetåret 1960/61.

6. Sveriges multilaterala bistånd

Enligt årets budget uppgår Sveriges bidrag till multilateral teknisk biståndsverksamhet till ett belopp av 17 200 000 kronor, vilket föreslås ökat till nästkommande budgetår med 25 000 kronor på grund av ökade löner och omkostnader för Svenska institutets avdelning för tekniskt bistånd.

Den största delen av beloppet utgör en kapitalinsats på 10 880 000 kronor till FN:s särskilda fond, vilket anslag föreslås utgå även under nästkommande budgetår. Härigenom uppfyller Sverige till skillnad från åtskilliga andra länder till fullo de förpliktelser det iklädde sig då fonden beslutades år 1958. Det förefaller med hänsyn härtill knappast motiverat att nu från svenskt håll göra ytterligare insatser för att bringa fonden upp till avsedd storlek, så mycket mer som ett anslagsäskande på drygt 25 miljoner kronor eventuellt kommer att för nästkommande budgetår ställas för att betala Sveriges bidrag till International Development Association (IDA).

Övrig multilateral biståndsverksamhet blir med hänsyn härtill som förut blygsam, men trots detta vill vi icke nu, med hänsyn till de vidgade insatser som inbetalningarna till särskilda fonden och det eventuella anslaget till IDA innebär, förorda någon ökning utöver nu utgående anslag till övrig multilateral biståndsverksamhet. Eljest ter sig en ökning av bidragen till EPTA starkt motiverad med hänsyn till att den organisationsform som EPTA representerar genom sin neutrala karaktär visat sig mycket populär från utvecklingsländernas synpunkt. Det kan vidare i sammanhanget nämnas att USA i syfte att stimulera andra nationer till insatser för FN:s multilaterala biståndsarbete under senare år visserligen fastställt ett maximalbelopp för sitt bidrag, men gjort den reservationen att dess bidrag icke skulle få överstiga 40 procent av den totala bidragssumman. Genom alltför

små bidrag från annat håll har under flera år det amerikanska maximibeloppet icke kunnat utnyttjas i sin helhet.

Centralkommitténs utredning har icke närmare behandlat frågan om avvägningen mellan bilaterala och multilaterala biståndsåtgärder. En sådan avvägning kan icke göras en gång för alla utan måste bli beroende på många och i tiden växlande faktorer. Ökade insatser från de välställda nationernas sida — alltså även från Sveriges — kommer emellertid att krävas och plats måste därför efter hand beredas för allt större insatser, vilka bättre tar hänsyn till de oerhörda behoven och tyngden hos de humanitära, ekonomiska och politiska skäl till bistånd vilka berörs i annat sammanhang.

Mot bakgrund härav vill vi förorda att en parlamentariskt förankrad delegation tillsätts med uppdrag att fortlöpande och i kontakt med Centralkommittén följa förhållandena på detta område och framlägga de förslag till vidgning av den samlade svenska insatsen som med hänsyn till utvecklingen är påkallad.

Enligt vad som meddelats har Centralkommittén för avsikt att inom kort starta en ny insamling för biståndsverksamheten. Även om det står klart att frivilliga insamlingar icke förslår att täcka mer än en del av de behov som motsvarar omfattningen av det bistånd som Sverige med hänsyn till folkmängd och resurser rimligen bör kunna bidra med ligger det dock ett värde i att särskilt inför kommande större insatser anknyta till den folkliga viljan att bidra genom frivilliga insatser.

En väl planlagd och energiskt genomförd insamlingsaktion genom de 44 organisationer som är anslutna till Centralkommittén bör därför komma till stånd. Genom den omfattande upplysningsverksamhet som bedrivs kring dessa frågor inom dessa organisationer, genom det omfattande och stigande intresse som ägnas de underutvecklade ländernas problem genom pressen, radion och TV samt inte minst genom det växande antalet personliga kontakter med underutvecklade länder borde förutsättningarna vara mycket goda för att en insamlingsaktion skulle ge betydande belopp, vilka skulle sätta Centralkommittén i stånd att snabbt vidga sina insatser i anslutning till de utarbetade planerna oöver vad som är möjligt med hjälp av genom statsmakterna anslagna medel. Bland annat kunde det tänkas att arbetsmarknadens parter i likhet med vad som i andra sammanhang skett samverkade i insamlingsarbetet genom att arbetsgivarsidan förbunde sig att ställa lika stort belopp till förfogande som de anställda erbjöde sig att avstå av sin arbetsersättning.

För att ge en sådan insamlingsaktion bästa möjliga förutsättningar att lyckas bör emellertid statsmakterna ge sitt stöd.

Vi vill i detta avseende förorda en särskild stimulansåtgärd. I särskild motion senare vid denna riksdag framläggs förslag om skattefrihet för gåvor till vissa humanitära m. fl. ändamål. Sådan skattefrihet skulle vid bifall till motionen tillkomma även gåvor till Centralkommitténs insamling. Skulle

denna motion inte vinna riksdagens bifall, bör ett statligt bidrag av samma storleksordning som det belopp insamlingen inbringat ställas till förfogande.

Det torde i och för sig ha ett obestridligt och stort värde att vid en uppbyggnad och vidgning av biståndet till utvecklingsländerna anknyta till och stimulera det stora intresse som finns inom breda lager för dessa frågor och den vilja till privata penninginsatser som redan ådagalagts. Härigenom markeras på ett för den enskilde medborgaren konkret sätt att biståndet till utvecklingsländerna är en angelägenhet som angår alla, eftersom intet land, intet folk och heller ingen enskild människa längre kan leva utan att hans förhållanden i olika avseenden starkt påverkas av utvecklingen inom andra delar av världen.

IV. En demokratisk uppgift av världsformat

Skälen till att mycket större insatser krävs till förbättring av förhållandena i de underutvecklade länderna är såväl humanitära som ekonomiska och politiska. De humanitära skälen är så uppenbara och framträder med sådan styrka vid konfrontationen med fakta rörande inkomstförhållandena, livsmedelsbristen, hälsotillståndet m. m. att detta skäl knappast behöver ytterligare utvecklas.

Det ekonomiska skälet för vidgat bistånd har tidigare i olika sammanhang vidrörts. En ekonomisk expansion inom de nu tekniskt och ekonomiskt underutvecklade, men i fråga om naturtillgångar ofta rikt utrustade områdena, ter sig även från de i detta avseende utvecklade ländernas synpunkter som mycket angelägen. Härigenom skapas nya marknader och nya handelspartners. Stigande produktionskraft och ökad varutillförsel till lägre kostnader från dessa områdens sida blir tillgångar att räkna med inte bara till förbättring av levnadsbetingelserna inom de nu underutvecklade länderna utan även för de utvecklade områdena och deras konsumtiva efterfrågan. På lång sikt gagnar det oss alla om hunger, sjukdomar och fattigdom minskas eller avskaffas.

Den ekonomiska och sociala omvandling som har påbörjats inom många länder och områden med sikte på industrialisering och andra former av teknisk effektivitetsstegring har på den politiska sidan markerats av de forna kolonialväldenas sönderfall med starka nationalistiska rörelser som dominerande och dynamisk drivkraft. Redan har under efterkrigstiden ett 20-tal stater vunnit oavhängighet, och inom en nära framtid kommer många andra att nå samma status. Det kan nämnas att efter allt att döma åtminstone ett femtontal fria och oavhängiga stater kommer att uppstå bara i Afrika under 60-talet. Det är tänkbart att dessa av de svarta styrda stater därefter kommer att utgöra det till röstetalet största blocket inom FN.

Det är en av vår tids stora paradoxer att denna mäktiga och häftiga våg

av nationalism och skapandet av så många nya suveräna stater står samman med ett växande medvetande om det ömsesidiga beroendet folken och staterna emellan i fråga om både ekonomiska framsteg och nationell säkerhet. Hoppet om bättre levnadsvillkor och ökad säkerhet knyts i icke ringa mån till uppbyggnaden av större gemenskaper, vilka väl överskrider men icke utplånar nationella gränser.

Den politiska utvecklingen inom dessa till storlek och struktur vitt skilda stater i olika världsdelar som redan fått eller inom kort kommer att tillvinna sig nationell suveränitet är oviss. Påtagligt är emellertid att de politiska ledarna i de allra flesta fall söker styra utvecklingen i demokratisk riktning. Men i vilken mån kommer sådana strävanden att lyckas?

Förutsättningarna för en demokratisk utveckling är icke gynnsamma. Folkbildningen är ofta låg. I vissa fall har man måhända vissa traditioner att falla tillbaka på som underlättar en demokratisk utveckling. I gynnsammare fall har den tidigare koloniala styrelsen utbildat en administrativ tradition och apparat och gett skolning åt tillräckligt många infödda för att övergången till självstyrelse skall kunna ske någorlunda organiskt. De miserabla ekonomiska och sociala förhållandena i förening med omfattande analfabetism jämte en alltför liten grupp medborgare med tillräcklig teoretisk och praktisk bildning innebär emellertid oftast svårigheter, som kan leda till framgång för ytterlighetsriktningar, som skapar ett dödligt hot mot ansträngningarna att länka utvecklingen in mot uppbyggnad av fria demokratiska styrelseskick. Hela samhällsstrukturen är ofta statisk. Icke sällan har varje mera genomgripande förändring under långa tider hindrats genom fastlåsnings i feodala mönster. Administrationen är ofta notoriskt opålitlig och korrumpierad och utan djupare intresse för samhällsomdaning och framsteg. Härigenom blir framstegstakten på många håll trots framstegsvänliga politiker och regeringar långsam eller uteblir helt.

Men i en tid då avstånden krymper både rumsligt och i fråga om nyhetsförmedling får allt fler människor från dessa länder kunskap om folk med en helt annan och högre levnadsstandard. Häri ligger en obetyvlig psykologisk och politisk sprängkraft. Kontrasten mellan stor fattigdom och nöd hos det egna folket och den höga levnadsstandarden hos de industrialiserade nationerna upplevs som en orättvisa — en reaktion som framstår som så mycket mer naturlig i de fall då det rör sig om en motsats mellan moderland och kolonialområde. Det är mot en sådan bakgrund icke förvånande att utvecklingsländerna icke kommer med sin begäran om bistånd såsom supplikanter utan kräver vad de uppfattar som sin rätt av de välställda industrialiserade nationerna. Från utvecklingsländerna höjs åter och åter inom FN krav på mer effektiva hjälpåtgärder inte bara i fråga om tekniskt kunnande utan även i fråga om finansiellt stöd.

Den unga nationalismen i de länder som nyss vunnit autonomi är känslig inför de former som biståndet har. Det är naturligt att de stundom röjer

misstänksamhet och fruktan för nya former av gammal kolonialism. Dessvärre uppfattas i denna atmosfär ofta varje villkor som knyts till biståndet som en kränkning och som ett försök till inblandning i landets inre angelägenheter. Därför kräver biståndsinsatserna stor grannlagenhet, och deras form måste därför noga övervägas. Från de biståndsgivande ländernas sida är det emellertid ett oundgängligt krav att hjälpen verkligen kommer till produktiv användning och inte förloras genom politisk instabilitet eller korruption.

Som exempel på ett land vars politiska ledning visar fast beslutsamhet att lösa sina problem under demokratiska former kan nämnas Indien. Detta land är förtjänt av särskild uppmärksamhet, därför att storleksordningen är sådan att resultatet kan väntas bli av utomordentlig betydelse för utvecklingen även på andra håll. Nästa år sätts där i gång en ny femårsplan av jättelikt format. Medan den första och andra femårsplanen krävde investeringar på 25 å 30 respektive 50 å 60 miljarder svenska kronor överstiger den tredje femårsplanens investeringsbehov avsevärt 100 miljarder svenska kronor. I Indien talar man om denna plan såsom den som »antingen kommer att klara oss eller knäcka oss». Avsikten är att lägga en solid agrikulturell bas för Indiens ekonomi samtidigt som man vill fullfölja utbyggnaden av baskommunikationer, kraftproduktion och annan industri i sådan grad att man uppnår ett verkligt industriellt genombrott, så att expansionen sedan skall kunna skjuta fart av egen kraft. För att klara detta krävs en enorm insats. Befolkningsökningen är cirka 9 miljoner per år. Investeringsmålet kräver reinvestering av cirka 20 procent av nationalinkomsten om året jämte väldiga belopp utifrån.

Exemplet antyds endast för att konkretisera vilka ansträngningar vissa länder gör för att förbättra sin situation. En gynnsam ekonomisk och kulturell utveckling stärker möjligheterna att upprätta och bevara ett frihetsvänligt och demokratiskt samhällssystem. Detta är ett av skälen varför de västerländska nationerna inte kan lämna utvecklingsländerna åt sitt öde. Utan verksamma biståndsinsatser kommer de rika länderna att få möta allvarliga politiska och ekonomiska förvecklingar i sina relationer till utvecklingsländerna, vilka också efter hand bygger upp en betydande militär styrka med tillgång till moderna vapen.

Förhoppningar på bistånd från de välställda nationerna är numera hos utvecklingsländerna så högt ställda att en ökad insats redan av detta skäl ter sig ofrånkomlig. Särskilt under senare år har Sovjet börjat göra avsevärda insatser i många länder, även om de hittills i jämförelse med de demokratiska industrinationernas bistånd varit av underordnat format. Icke desto mindre är det klart att biståndet till de underutvecklade länderna kommer att få spela en roll för hållningen till olika politiska system inom vida områden. Även om icke denna aspekt från de demokratiska nationernas synpunkt bör tillmätas en primär betydelse för bedömningen av de in-

satser de bör göra, kan den likväl icke lämnas ur räkningen med hänsyn till de målsättningar som den sovjetryska politiska ledningen tillkännagivit.

President Eisenhower har nyligen vädjat till de demokratiska nationerna — särskilt Europas — att öka sitt bistånd till de underutvecklade områdena. Han har haft möjlighet att komma med denna vädjan mot bakgrund av de stora biståndsinsatser som USA under efterkrigstiden har gjort först inom Europa bland annat genom Marshallhjälpen och sedermera inom andra världsdelar. Inom vida kretsar möts hans vädjan säkerligen med sympati i Europa. Efter allt att döma finns nu även inom vårt land en stark opinion för vidgade biståndsinsatser. Mot bakgrund härav borde det vara möjligt för Sverige att på olika vägar inte bara självt öka sina insatser utan även söka genom initiativ på det internationella planet inom Norden, Europa och i FN bidra till att öka insikten om nödvändigheten av vidgade insatser även från andra länders sida. Skall vårt eget lands bidrag kunna ökas väsentligt och skall vårt land möta gensvar även hos andra länder för sådana strävanden gäller det emellertid att inrikespolitiskt ta konsekvenserna så att efter hand allt större plats bereds för biståndets kostnader i fråga om såväl pengar som personliga krafter. Det gäller med andra ord att avstå från att ta ut allt vad som eljest vore möjligt i fråga om egen standardutveckling för att i stället bli i stånd att bistå de sämre ställda.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av anslaget till *Bidrag till internationell hjälpverksamhet* under tredje huvudtiteln måtte

A. besluta utvidga den svenska biståndsverksamheten i enlighet med det förslag som framlagts av utredningen angående Sveriges fortsatta bilaterala tekniska bistånd till mindre utvecklade områden i den del som avser de under grupperna 1, 2 och 3 i det framlagda programmet upptagna åtgärderna i den omfattning som — efter av vederbörliga organ utarbetad prioritering — ryms inom ramen för ett från 1 750 000 till 7 950 000 kronor förhöjt anslag till *Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd* samt en ökning av anslaget under punkten *Annan direkt svensk hjälpverksamhet* (stipendier) med ett från nuvarande 400 000 kronor till 800 000 kronor förhöjt belopp och således till *Bidrag till internationell hjälpverksamhet* för budgetåret 1960/61 anvisa 27 500 000 kronor;

B. besluta ett väsentligt statligt stöd till den genom Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd till mindre utvecklade områden för 1961 planerade insamlingsverksamheten *antingen* genom medgivande av skattefrihet för gåvor till denna insamlingsverksamhet, varom yrkande kommer

att ställas i annat sammanhang vid denna riksdag, *eller* — för den händelse förslaget om skattefrihet inte skulle vinna riksdagens bifall — genom statligt bidrag till samma belopp som insamlingen inbringar;

C. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning om att utvidga de svenska insatserna till bistånd åt tekniskt och ekonomiskt underutvecklade länder genom att förbättra möjligheterna för svenska företag att etablera verksamhet i dessa områden, samt

D. hemställa om att en parlamentarisk delegation tillsätts med uppdrag att fortlöpande och i kontakt med Centralkommittén följa förhållandena på detta område och framlägga de förslag rörande den samlade svenska insatsen på detta område som med hänsyn till utvecklingen är påkallade.

Stockholm den 22 januari 1960

Bertil Ohlin

Wald. Svensson

Oscar Malmberg

Sven Wedén

Bertil von Friesen

Ragnhild Sandström

Manne Ståhl

Henning Gustafsson
